

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТИПОЛОГІЙ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ

В.С. Павлова

*аспірант кафедри практичної психології
Класичного приватного університету, м. Запоріжжя*

У статті головну увагу присвячено огляду зарубіжних та вітчизняних теоретичних та емпіричних досліджень типів перфекціонізму. Розкрито особливості нормального та патологічного типів перфекціонізму.

Ключові слова: перфекціонізм, типологічний підхід до вивчення перфекціонізму, нормальний та патологічний перфекціонізм.

В статье основное внимание посвящено обзору зарубежных и отечественных теоретических и эмпирических исследований типов перфекционизма. Раскрыты особенности нормального и патологического типов перфекционизма.

Ключевые слова: перфекционизм, типологический подход к изучению перфекционизма, нормальный и патологический перфекционизм.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Значний інтерес до проблеми перфекціонізму у світовій та вітчизняній психології обумовлений низкою соціально-культурних, морально-етичних та клінічних чинників. Культ успіху, процвітання, високих досягнень традиційно розглядається як особливість, властива західному світогляду. Проте й багато українських соціальних інститутів можна назвати «сучасною школою нарцисизму». Так, загальноосвітні та спеціалізовані навчальні заклади з ускладненою програмою і атмосферою конкуренції серед учнів сприяють тому, що величезна кількість дітей та підлітків може набути «комплекс неповноцінності», засвоївши при цьому «фіктивну мету особистої переваги».

У площині сучасних теоретичних та емпіричних досліджень проблеми перфекціонізму більшість дослідників розкривають його як багатомірний особистісний конструкт, одні параметри якого пов'язані з конструктивним прагненням особистості до досконалості (нормальним адаптивним функціонуванням), а інші – з патологічним прагненням до довершеності, що може провокувати розлади афективного спектра, знижувати продуктивність діяльності (дезадаптивне функціонування). Саме тому вивчення перфекціонізму з його двовекторною спрямованістю набуває в сучасній психології актуального статусу.

Проблема перфекціонізму як психологічна категорія є досить новою. Вона досліджується переважно за кордоном. Останнім часом ця тема висвітлювалася в роботах російських науковців (Н. Гаранян [2], І. Грачова [8], С. Єніколопов [10], Є. Соколова [7], П. Циганкова [7], А. Холмогорова [2], Т. Юдеева [2], В. Ясная [10]) та українських вчених (І. Гуляс [8], Л. Данилевич [5], О. Лоза [8], Г. Чепурна [8]). Основний доробок у дослідженні перфекціонізму належить зарубіжним вченим (Д. Барнс [13], С. Блатт [12], Р. Фрост [11], П. Х'юїтт [15], Г. Флетт [15], Д. Хамачек [14], Д. Боучер, Л. Девідсон [10], Р. Слейні [20], Р. Оуенс [19], П. Слейд [19]).

Поняття перфекціонізму почало з'являтися в науковій літературі в середині ХХ ст. Фактично перфекціонізм як явище психічної спрямованості був відзначений набагато раніше: А. Адлером [1] – як компенсаторне прагнення до переваги й досконалості, К. Хорні [9] – як нарцисична патологія. Впродовж 60–80-их рр. у зарубіжній клінічній психології і психотерапії інтенсивно розроблялися теорії уявлень про перфекціонізм.

У класичних визначеннях науковців, насамперед, учених-психологів (М. Холлендер [16], Д. Барнс [13]) це поняття включало один параметр – тенденцію особистості встановлювати надмірно високі стандарти і, як наслідок, неможливість отримати задоволення результатами. У 1990-х рр. уявлення про структуру перфекціонізму були значно розширені. Лідерами в галузі цих досліджень стали група британських клінічних психологів під керівництвом Р. Фроста [11] та група канадських учених, яку очолював П. Х'юїтт [15]. Обидві групи розвивали уявлення про перфекціонізм як про багатовимірний конструкт, що має складну структуру і включає високі особистісні стандарти та низку когнітивних й інтерперсональних параметрів.

У вітчизняній психології феноменологія перфекціонізму вперше була розкрита в межах клінічного розуміння природи цього явища й висвітлена в концепціях Н. Гаранян [2], А. Холмогорової [2], Т. Юдеевої [2].

Метою статті є теоретичний аналіз та характеристика типів перфекціонізму в сучасних дослідженнях.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Слово «перфекціонізм» прийшло в європейські мови з латинської: perfectus – «абсолютна досконалість». У сучасній психології перфекціонізм тлумачиться як переконаність у тому, що вдосконалення, як власне, так і інших людей, є тією метою, до якої повинна прагнути людина. Поняття «перфекціонізм» виникло в протестантському середовищі ХІХ ст., пізніше трансформувалося в класичний перфекціонізм І. Канта [8], Г. Лейбніца [8], марксистів і тлумачилося спочатку як внутрішнє вдосконалення

моральності, розвиток талантів і дарувань. Ніцшеанська філософія надлюдини також є різновидом перфекціонізму.

На побутовому рівні під перфекціонізмом розуміють надмірне прагнення до досконалості, високу вимогливість людини до самої себе й до всіх, хто її оточує. Можемо зустріти такі синоніми до поняття «перфекціонізм»: «досконалий», «довершений», «бездоганий», «ідеальний», «неперевершений», «взірцевий», «викінчений» тощо. Іноді перфекціонізм називають «синдромом відмінника» – через бажання все в житті робити на «відмінно».

Упродовж порівняно недовгої історії свого вивчення у психології перфекціонізм перетворився на предмет пильного інтересу й численних емпіричних досліджень та наукових дискусій. В останні десятиліття спостерігається зростання інтересу до феномену перфекціонізму. У великій оглядовій статті Р. Оконор [17] відзначається, що з кінця 80-х рр. ХХ ст. кількість публікацій, присвячених перфекціонізму, зростає на триста відсотків.

Проблема перфекціонізму стала обговорюватися в зарубіжній клінічній психології та психотерапії в 1960-1980 роках; спочатку вона отримала одностороннє висвітлення, а саме як патологічна адикція. Психотерапевти і психіатри вважали, що не потрібно плутати здорову мотивацію (мотивацію досягнення) і завзятість, що спираються на власні можливості і схильності, з болючим нав'язливим прагненням досягти ідеалу, що спирається на зовні задані орієнтири (відповідати певному рівню), та які позначаються як перфекціонізм [7].

Проте з часом ця точка зору змінилася. Спостерігаючи високі досягнення творчих діячів, у яких не виявлялися невротичні відхилення, дослідники стали говорити про здоровий перфекціонізм і патологічний (деструктивний). Першим вказав на це *Д. Хамачек* [14], концепція якого з'явилася декілька десятиліть назад. У згаданій концепції нормальний перфекціонізм представляв собою особистісну рису, що характеризує прагнення до успіху, здатність враховувати власні ресурси та обмеження, постановку перед собою реалістичних цілей і готовність змінювати особисті стандарти відповідно до життєвої ситуації. Невротичний перфекціонізм описувався в контексті страху невдачі і схильності до жорсткої самокритики, концентрації на нереалістичних стандартах і переживаннях перманентної провини за власний неуспіх.

Подальші розробки в руслі типологічного підходу до перфекціонізму відобразили яскраві відмінності між нормальним і патологічним типами перфекціонізму, зв'язавши перший зі спектром адаптивних якостей особистості (конструктивним прагненням до досягнень, позитивним афектом, упевненістю в собі, самоефективністю) і останній – з низкою дезадаптивних особистісних характеристик (схильністю до самокритики і самозвинувачення, прокрастинацією, емоційною дезадаптацією).

Перше типологічне вивчення перфекціонізму представлено *Р. Фростом* [11] і його колегами, що виявили яскраві відмінності між різними типами перфекціонізму. Так, перфекціонізм у формі «неадаптивної стурбованості оцінюванням» пов'язаний з низкою дезадаптивних характеристик: ірраціональним мисленням, схильністю до самокритики, самозвинуваченням і звинуваченням інших, прокрастинацією, низькою ефективністю у професійній кар'єрі, неадаптивними копінг-стратегіями, емоційною дезадаптацією (включаючи симптоми депресії і тривоги, суїцидальну поведінку, екзаменаційну тривожність, obsесивно-компульсивні характеристики). У той час як перфекціонізм у формі «позитивного прагнення до досягнень» виявив зв'язок з адаптивними якостями: конструктивним прагненням до досягнень, позитивним афектом, позитивною самооцінкою, самоефективністю, самоактуалізацією, ефективними стратегіями навчання, доброю академічною успішністю, позитивними інтерперсональними якостями, упевненістю в собі, альтруїстичними соціальними установками, адаптивними копінг-стратегіями.

Надалі в руслі типологічного підходу було представлено декілька робіт, у рамках яких перфекціонізм описувався як полярний феномен: *У. Паркер* [18] виділив «здоровий» (пов'язаний з «сумлінністю» за моделлю «Велика п'ятірка») і «нездоровий» (пов'язаний з низькою самооцінкою) типи перфекціонізму; *Р. Слейні і Дж. Ешбі* [20] описали «адаптивний» і «неадаптивний» типи перфекціонізму; *П. Слейд і Г. Оуенс* [19] розробили біхевіоральну модель «двоїстого процесу», яка допускає існування «позитивного» перфекціонізму (який спонукає бажання наблизитися до стимулу) і «негативного» перфекціонізму (який запускає уникнення результатів, що лякають); *К. Едкінс і У. Паркер* [18] запропонували розрізняти «пасивний» перфекціонізм (що створює перешкоди діяльності і зв'язаний з високим ризиком суїцидальної поведінки) і «активний» перфекціонізм (який стимулює до досягнень і не пов'язаний з суїцидальними намірами), *Л. Данилевич* [5] описала «функціональний» та «дисфункціональний» перфекціонізм.

На думку Л. Данилевич [5], функціональний перфекціонізм поєднує високі стандарти (його показники: високі особисті стандарти результативності власної діяльності, своїх якостей, здібностей та орієнтація на важкі цілі) та організованість (наявна організація та прагнення бути організованим); дисфункціональний – характеризується нетерпимим ставленням до помилок, тривожністю з приводу результатів діяльності, переживанням невідповідності між бажаною досконалістю та реальним станом справ, відстороненням від інших.

У вітчизняній психології типологічний підхід до вивчення перфекціонізму представлений *Н. Гаранян* [4], яка розробила критерії здорового і патологічного перфекціонізму. Критерії здорового перфекціонізму: а) мотиваційний – відображає реалістично високі стандарти і домагання; б) когнітивний – зрілі когнітивні схеми (диференційоване і точне сприйняття очікувань і вимог з боку інших людей,

розвинену здатність до децентрації, реалістичні уявлення про діапазон людських можливостей, рівно вірогідне відтворення успіху і неуспіху, усвідомлення неминучості і корисності помилок градуєвані уявлення про результативність власної діяльності); в) афективний – переживання задоволення від діяльності, надія на успіх; г) поведінковий – помірна мобілізація копінг-ресурсів з перевагою активних копінг-стратегій, адаптивні тактики вибору цілей в діапазоні помірно важких, де прагнення до успіху реалізується максимально продуктивно. Критерії патологічного перфекціонізму: а) мотиваційний – пов'язаний з надмірно високими стандартами і домаганнями; б) когнітивний – дисфункційні когнітивні схеми (спотворені соціальні когніції, перманентне порівняння себе з іншими людьми при орієнтації на полюс найуспішніших, виборча концентрація на невдачах і помилках, дихотомічна оцінка результатів діяльності); в) афективний – симптоми депресії і тривоги, страх невдачі, висока соціальна тривожність; г) поведінковий – «надмобілізації» копінг-ресурсів з перевагою копінг-стратегій, яких уникають, неадекватний рівень домагань [4].

Стосовно патологічного перфекціонізму дослідниці *А. Холмогорова* [2] та Н. Гаранян [2] виділяють дві форми: нарцисичну та obsесивно-компульсивну. Нарцисичний перфекціонізм визначається ними як домінування мотивації досягнення досконалості, одержання схвалення і захоплення на шкоду усім іншим мотивам, перетворення досягнення та визнання на головний сенс життя. Головна ознака нарцисичного перфекціонізму – відсутність інтересу до змісту діяльності, патологічна фіксація на її результатах та на увазі до них з боку оточуючих. При менш складній формі перфекціонізму – obsесивно-компульсивній – ідеалізований образ Я не витісняє такою мірою всі інші мотиви та інтереси. Obsесивно-компульсивний перфекціоніст зацікавлений не лише в результаті, але й у самій діяльності; акцент на досягненні у нього пов'язаний з цінністю цієї діяльності, а не з однією лише нав'язливою потребою викликати захоплення [2].

Отже, нереалістично завищений характер цілей, ідеалів, стандартів може провокувати виникнення депресії, підвищеної тривожності, страху невдачі, нав'язливих сумнівів та побоювань, низьку самооцінку, невдоволення собою, розчарування, порушення адаптації, повний відхід від соціально активної діяльності, виникнення проблем у комунікативних зв'язках та діяльності.

Серед російських науковців, які досліджували відмінності між адаптивним і дезадаптивним перфекціонізмом, є *В. Ясна і С. Єніколопов* [10]. Основні відмінності, виявлені вченими подано у *табл. 1*.

Таблиця 1

Відмінності між дезадаптивним (невротичним) і адаптивним (нормальним) перфекціонізмом

<i>Адаптивний перфекціонізм</i>	<i>Дезадаптивний перфекціонізм</i>
Здатність відчувати задоволення чи насолоду від роботи	Нездатність відчувати задоволення від роботи
Зміна стандартів відповідно до ситуації	Жорсткі високі стандарти
Досяжні стандарти	Нереалістичні або нерозумно високі стандарти
Високі стандарти, які підлаштовуються до обмежень і сил людини	Надмірна генералізація високих стандартів
Прагнення до успіху	Страх неуспіху
Фокус на тому, щоб все робити правильно	Фокус на уникнення помилок
Спокійне, але ретельне ставлення до завдань	Напружене / тривожне ставлення до завдань
Розумна відповідність між досяжним виконанням діяльності і стандартами	Великий розрив між виконанням діяльності і стандартами
Відчуття незалежності свого Я від виконання діяльності	Відчуття залежності цінності свого Я від виконання діяльності
Своєчасне виконання діяльності	Відтягування дій
Наявність мотивації досягнення	Наявність мотивації уникнення негативних наслідків
Цілі досягаються для блага суспільства	Цілі досягаються для збільшення власної значущості
Неуспіх пов'язаний з розчаруванням і новими зусиллями	Неуспіх веде до жорсткої самокритики
Врівноважене мислення	«Чорно-біле» мислення
Сильне бажання досягти досконалості	Переконаність людини в тому, що вона повинна досягти досконалості
Розумна впевненість у своїх діях	Компульсивні тенденції і сумнів

Але не всі вчені згодні з поділом перфекціонізму на здоровий і патологічний. Т. Грінспун [3] піддав критиці уявлення Д. Хамачека [14], стверджуючи, що нормальний перфекціонізм – помилкове вживання терміна і що є тільки два типи особистостей – перфекціоністи і неперфекціоністи.

Перші прагнуть до досконалості, другі – ні. Перфекціонізм же може виявлятися більшою чи меншою мірою [8].

Ми спираємося на погляди російської дослідниці **О. Золотарьової** [6], яка вивчає перфекціонізм у структурі саморегуляції особистості. У її дослідженнях подано психологічні індикатори нормального і патологічного типів перфекціонізму, що визначають основні характеристики даних феноменів у структурі саморегуляції особистості. Так, О. Золотарьова [6] виокремлює такі **психологічні індикатори нормального перфекціонізму**:

- активна життєва позиція і впевненість у своїх силах впоратися зі стресом;
- схильність розглядати потенційні загрози як виклики, що дають нові можливості, пошук нових шляхів розв'язання проблеми;
- здатність до прийняття змін у житті та успішної орієнтації в нових ситуаціях, готовність йти на ризик у відсутності гарантій на успіх;
- переживання щастя, осмисленості і задоволеності життям;
- позитивні очікування щодо майбутнього і прагнення до реалізації цілей;
- переживання самототожності, визнання і прийняття власних ресурсів і обмежень;
- незалежність і орієнтація на власні стандарти, впевненість у можливості вибору життєвого шляху;
- особистісний ріст і почуття безперервного саморозвитку, самовдосконалення та реалізації свого потенціалу;

- переживання наповненості енергією і життям.

Психологічними індикаторами патологічного перфекціонізму, на її думку, є:

- втрата самовладання в складних життєвих ситуаціях і непевненість у собі;
- відчуття безпорадності і схильність до непродуктивної поведінки або відмови від розв'язання проблеми в ситуації загрози;
- неготовність йти на ризик, страх нових і невизначених ситуацій, нездатність отримувати нові знання і досвід зі складних життєвих ситуацій;
- почуття незадоволеності і безглуздості життя;
- відсутність чіткої часової перспективи з переважанням негативних роздумів про минуле і безнадійне ставлення до майбутнього;
- почуття самовідчуження, невдоволення самим собою і розчарування в собі;
- заклопотаність очікуваннями і оцінками інших, переживання відсутності вибору і неконтрольованості, непідвладності життя;
- переживання особистісної стагнації і відсутність відчуття особистісного прогресу, зацикленість на ідеї бездоганності;
- вихолощеність і відчуття вичерпаності ресурсів [6].

Отже, перфекціонізм викликає пильний інтерес психологічної науки, значущість якого зростає в контексті розробки уявлень про мінливу особистість в світі, що змінюється. На нашу думку, **перфекціонізм** – це амбівалентний феномен, який стереотипно виявляється в системних характеристиках психічної діяльності (пізнавальній, емоційно-регуляторній, комунікативній) та в структурі особистісної організації суб'єкта.

Дискусійним залишається психологічне розуміння цього конструкту, оскільки до сьогодні точаться суперечки щодо амбівалентної природи перфекціонізму, що допускає не тільки патологічні, але й нормальні тенденції особистості.

ВИСНОВКИ

1. У процесі психологічного аналізу особливостей типів перфекціонізму серед робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників нам вдалося виокремити такі типи:

- 1) здоровий та патологічний (деструктивний) перфекціонізм (Д. Хамачек);
- 2) адаптивний та неадаптивний (Р. Слейні, Дж. Ешбі [20], В. Ясная, С. Єніколопов);
- 3) «здоровий» та «нездоровий» (У. Паркер);
- 4) «позитивний» та «негативний» (П. Слейд, Г. Оуенс);
- 5) «пасивний» та «активний» (К. Едкінс, У. Паркер);
- 6) функціональний та дисфункціональний (Л. Данилевич);
- 7) нормальний та патологічний (Н. Гаранян, А. Холмогорова, О. Золотарьова).

2. Базовими типами перфекціонізму, на нашу думку, є нормальний та патологічний. Аналіз цих типів на загальному рівні дає змогу визначити основні характеристики цих типів.

Нормальний перфекціонізм припускає переживання прагнення до досконалості як сенсу життя і пошук варіативних способів його досягнення, здатність змінювати пріоритети і навіть відмовлятися від мети в ситуації непереборних перепон на шляху до її реалізації.

Патологічний перфекціонізм підпорядковується фанатичному прагненню до бездоганності, що тягне за собою усвідомлення недосяжності досконалості і переживання безглуздості життя.

3. Незважаючи на інтерес психології до проблеми нормального і патологічного типів перфекціонізму, деякі питання, що стосуються психологічного наповнення цих конструктів, залишаються невирішеними. Серед основних проблем можна виділити методологічні (відсутність концептуальної основи для побудови диференційно-типологічної моделі перфекціонізму) та емпіричні (розкриття психологічного змісту амбівалентної природи перфекціонізму).

ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / Альфред Адлер. – М. : Прогресс, 1997. – 256 с.
2. Гараян Н.Г. Перфекционизм, депрессия и тревога / Н.Г. Гараян, А.Б. Холмогорова, Т.Ю. Юдеева // Московский психотерапевтический журнал. – 2001. – № 4. – С. 18–49.
3. Гараян Н.Г. Психологические модели перфекционизма / Н.Г. Гараян // Вопросы психологии. – 2009. – № 5. – С. 74–83.
4. Гараян Н.Г. Типологический подход к изучению перфекционизма / Н.Г. Гараян // Вопросы психологии. – 2009. – № 6. – С. 52–61.
5. Данилевич Л.А. Перфекціонізм як особистісний чинник академічної обдарованості студентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Л.А. Данилевич. – К., 2010. – 20 с.
6. Золотарева А.А. Перфекционизм в структуре саморегуляции личности / А.А. Золотарева // Психология и психотехника. – 2012. – Т. 42. – № 3. – С. 59–68.
7. Парамонова В.В. Перфекционизм при тревожных и депрессивных расстройствах : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.04 «Медицинская психология» / В.В. Парамонова. – М., 2011. – 25 с.
8. Психологічний аналіз феномену перфекціонізму: підходи до визначення : зб. наук. пр. / [авт. тексту О.О. Лоза]. – К. : Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2009. – С. 213–221.
9. Хорни К. Невротическая личность нашего времени / Карен Хорни. – М. : Дайджест, 1993. – 224 с.
10. Ясная В.А. Перфекционизм: история изучения и современное состояние проблемы / В.А. Ясная, С.Е. Еникополов // Вопросы психологии. – 2007. – № 4. – С. 157–167.
11. A comparison of two measures of perfectionism / [Frost R. O., Heimberg R. G., Holt C. S. et al.]. – 1993, – № 14(1). – P. 119–126. – (Personality and Individual Differences).
12. Blatt, S. J. The Destructiveness of Perfectionism: Implications for the Treatment of Depression / S. J. Blatt // American Psychologist. – 1995. – № 12. – Vol. 49.
13. Burns, D. D. A perfectionist s script for self-defeat / D. D. Burns // Psychology Today. – 1987. – November. – P. 34–52.
14. Hamachek, D.E. Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism / Hamachek D.E. // Psychology. – 1978. – № 15. – P. 27–33.
15. Hewitt, P. Perfectionism in the Self and Social context: conceptualization, assesment and association with psychopathology / P. Hewitt, G. Flett // J. Person. Social Psychology. – 1991. – V. 60. – № 3. – P. 456–470.
16. Hollender, M.H. Perfectionism / M.H. Hollender // Comprehensive Psychiatry. – 1965. – V. 6. – P. 94–1003.
17. O'Connor, R. The Structure and Temporal Stability of the Child and Adolescent Perfectionism Scale / O'Connor R., Dixon D., Rasmussen S. // Psychological Assessment. – 2009. – № 21(3). – P. 437–443.
18. Parker, W. Perfectionism and adjustment in gifted children / Parker W. Flett G., Hewitt P. // Perfectionism: Theory, research and treatment. Washington: Amer. Psychol. Assos. – 2002. – P. 133–149.
19. Slade, P. A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory / Slade P., Owens G. // Behavioral modification. – 1998. – V. 22. – № 33. – P. 372–390.
20. Slaney, R. Perfectionism: Its measurement and career relevance / Slaney R., Ashby J., Trippi J. // Journ. of career assessment. – 1995. – V. 3. – № 2. – P. 279–297.

УДК 159.944:331.101.6:005.642.5(045)

ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Л.Г. Петрова

здобувач кафедри психології Університету економіки та права «КРОК»

Статтю присвячено теоретичному огляду проблеми задоволеності професійною діяльністю. Розглянуто такі аспекти, як соціальна сутність поняття, значення, структура та чинники задоволеності професійною діяльністю.

Ключові слова: задоволеність професійною діяльністю, плінність кадрів, управління персоналом, умови праці.

Статья посвящена теоретическому обзору проблемы удовлетворенности профессиональной деятельностью. Рассмотрены следующие аспекты: социальная сущность понятия, значение, структура и факторы удовлетворенности профессиональной деятельностью.

Ключевые слова: удовлетворенность профессиональной деятельностью, текучесть кадров, управление персоналом, условия труда.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Праця є основою і неодмінною умовою життєдіяльності людей. Проблеми задоволеності людини своєю професійною діяльністю становлять інтерес для соціологів, економістів, філософів і, головним чином, психологів. Ця обставина обумовлена тим, що цей феномен є цінним як для кожного окремого працівника, так і для організації в цілому. Проблема підвищення ефективності використання трудових ресурсів в силу масштабних соціальних змін та стрімкого розвитку нових технологій особливо актуальна для керівного складу підприємств та організацій різних форм власності. Задоволеність працею тісно пов'язана з професійною поведінкою, а саме – з бажанням робітника докладати максимум зусиль в інтересах підприємства, розділяти цілі та цінності компанії. Вивчаючи рівень задоволеності працею, підприємство отримує інформацію про рівень стабільності персоналу в компанії.

Становище людини в сфері праці має два показники. Перший відображає весь перелік умов праці (перш за все величину оплати праці та тривалість робочого часу), другий – їх сприйняття самим